

Et innspill til Barne- og familiedepartementets høring: Forslag til endringer i trossamfunnsloven med frist 15.10.2023

- Herjulf Nesje, 11.09.2023

Lenke til høringsnotat:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-endringer-i-trossamfunnsloven/id2989476/>

Min bakgrunn:

Jeg er oppvokst som et av Jehovas vitner (Jv), men har i voksen alder meldt meg ut siden jeg ikke lenger deler deres tro. Jeg har derfor god kjennskap til hvordan denne bevegelsen fungerer, sett fra innsiden. Mitt innspill har derfor søkelys på Jv vis-a-vis de foreslåtte lovendringene.

Litt om Jv i Norge sin situasjon:

I løpet av de siste par årene har Statsforvalteren for Oslo og Viken vurdert Jv sin eksklusjonspraksis og besluttet å frata dem statsstøtten – på grunn av de harde sanksjonene de iverksetter overfor tidligere medlemmer, enten disse er ekskludert eller selv har meldt seg ut, samt at mindreårige (under 18) også kan oppleve å bli ekskludert. Videre er også Jv fratatt registreringen som trossamfunn. Barne- og familiedepartementet har også vært involvert i saken. Jv sin ledelse har anket avgjørelsene og en ankesak er berammet til tidlig 2024.

Alt dette er godt dokumentert, både i offentlige dokumenter og medieomtale, så jeg går ikke videre inn på dette.

Kvinneandel i styrer

Høringsnotatet skisserer et krav til minst 40% andel av hvert kjønn i trossamfunns styrer. I praksis: Minst 40% kvinneandel.

Av høringsnotatet ser jeg at forfatterne er klar over at trossamfunn kan mistenkes for å omgå et slikt krav ved å komme opp med liksom-styrer med tilfredsstillende kjønnsfordeling, så derfor må loven utformes slik at dette hindres. Kvinner skal altså ha reell makt.

Demokrati og dem som motarbeider demokratiet

Avsnitt 5.4 i høringsnotatet nevner dette punktet som et mulig grunnlag for å nekte tilskudd:

«Eksklusjon eller andre disiplinære reaksjoner fordi den det gjelder har benyttet retten til å stemme ved valg til Storting, fylkesting og kommunestyre»

Det sies videre at oppfordringer om ikke å bruke stemmeretten ikke skal gi grunnlag for å nekte tilskudd. Det må altså skjelles mellom «oppfordringer» og det at man i realiteten nekter medlemmer å stemme, med disiplinære reaksjoner som konsekvens. Men, som vi skal se, det kan være vanskelig å skjelle.

Litt om organiseringen i Jv

Jv sin toppledelse befinner seg i USA. Deres lære, organisering og praksis styres derfra og gjelder Jv over hele verden. Det kan likevel være lokale tilpasninger til de enkelte lands lovgivning og annet.

Jv i Norge styres fra det skandinaviske avdelingskontoret i Holbæk, Danmark. De har også et underkontor i Ytre Enebakk, Norge, som bl.a. driver med oversetting av litteratur.

Avdelingskontoret ledes av et såkalt utvalg på tre menn. Dette utvalget har ingen makt når det gjelder lærespørsmål, organisering eller hva som skrives i publikasjonene som utgis. Typiske oppgaver for dette utvalget er daglig ledelse av avdelingskontoret, deriblant oversetting av litteratur, organisering av regionale og lokale stevner (manuskriptene for stevnenes taler er gitt av ledelsen i USA), utnevning av reisende tilsynsmenn, godkjenning av utnevning av eldste i de lokale menighetene, spesielle disiplinære saker, mediekontakt og kontakt med myndighetene.

Litt om hvilken lære som gjelder hos Jv

Som nevnt er læren fastlagt av toppløden i USA. Alle publikasjoner er også skrevet ved (eller godkjent av) «Writing department» ved hovedkontoret i USA.

Sentralt her står bladet «Vakttårnet» (studieutgaven) som utgis hver måned og har samme innhold på alle språk. Artikler i dette bladet studeres på ukentlige møter i de lokale menighetene og regnes som «gjeldende sannhet» av Jv.

I tillegg utgis det iblant bøker, noen ment for publikum og noen ment for medlemmer av Jv.

De publikasjonene jeg har nevnt foran, med mer, er offentlig tilgjengelig på deres internasjonale webside jw.org.

I tillegg finnes det begrensede (hemmelige) publikasjoner og brev med instruksjoner, ment kun på menighetenes eldste eller på ledelsen ved avdelingskontoret. På grunn av «utro tjenere» og Internett er mye av dette gjort tilgjengelig for oss andre. Relevant her er den såkalte «eldsteboken», en bok med instruksjoner til de lokale eldste. De eldste har ikke lov å diskutere innholdet i denne med andre enn med-eldste.

Det finnes en underforstått kultur av autoritet i Jv. Det er viktig at utenforstående forstår dette. F.eks. er ikke «eldsteboken» å oppfatte som kun veiledende. Nei, den består av instruksjoner som skal følges, selv om den også gir rom for skjønn i visse saker.

På grunn av den store mengden publikasjoner er det en bortimot uoverkommelig jobb for meg og andre som ønsker å dokumentere nøyaktig hvilken lære og praksis som gjelder hos Jv. Nedenfor har jeg derfor listet opp kun et svært begrenset utvalg av relevante publikasjoner i et forsøk på å dokumentere det som er relevant i forhold til de foreslåtte endringer i trossamfunnsloven.

Litt om kvinners rolle i Jv

Et relevant poeng her er at kvinner hos Jv aldri kan utnevnes til noen som helst ledende rolle: Utvalget ved avdelingskontoret er kun menn. (Det bekreftes også i årsregnskapene de sender inn til Brønnøysundregisteret.) Det samme gjelder reisende tilsynsmenn, lokale eldste og menighetstjenere. Kvinner kan ikke engang holde taler i de lokale menighetene, de kan ikke lede i bønn (unntatt dersom bare kvinner er til stede). Alt dette er begrunnet med bibelhenvisninger.

Jv kommer aldri i realiteten til å bøye seg for et krav om minst 40% kvinner i deres styrer, verken nasjonalt eller lokalt. Om de må bøye seg vil de komme opp med noen liksom-styrer med kvinner som ikke har noen som helst myndighet, kanskje bortsett fra ubetydelige praktiske ting. For øvrig er også utvalget ved avdelingskontoret fysisk lokalisert i Danmark.

Litt om «nøytralitet» i Jv

For ikke å komme i konflikt med de enkelte lands lovgivning er Jv svært forsiktige når deres krav til medlemmene handler om militærtjeneste eller deltakelse i politiske valg. De bruker derfor gjerne merkelappen «kristen nøytralitet» når de omtaler disse spørsmålene.

I Norge var det tidligere forbudt å oppfordre til militærneking (jeg vet ikke om det gjelder fortsatt), så derfor ble medlemmer av Jv aldri direkte instruert om å nekte militærtjeneste, samtidig som Jv offentlig konstaterte at «alle Jv nekter å utføre militærtjeneste», med henvisning til den enkeltes personlige samvittighet.

Tilsvarende konstaterer de at alle medlemmer av Jv «tar en personlig avgjørelse om ikke å stemme ved politiske valg», uten å innrømme at dette er et absolutt krav.

Men fakta er dette:

- Jv sin lære krever at medlemmene ikke utfører militærtjeneste og heller ikke jobber for Forsvaret.
- Jv sin lære krever at medlemmene ikke engasjerer seg politisk og ikke en gang stemmer ved et demokratisk valg.
- Dersom de eldste i den lokale menigheten får kjennskap til at et medlem har brutt et av disse kravene (enten ved at vedkommende selv bekjenner sin «synd», eller ved at noen sladrer) vil de nedsette et såkalt utvalg på tre eldste for å vurdere saken. Dersom «synderen» angrer (egentlig at de eldste tror angeren er oppriktig) vil reaksjonen bli mild, men dersom de eldste kommer til at «synderen» ikke angrer, vil de konkludere med at vedkommende «har trukket seg» fra Jv. Det vil da bli opplyst til hele menigheten at vedkommende «ikke lenger er et Jv». Dette er nøyaktig samme opplysning som gis dersom noen blir ekskludert eller selv melder seg ut. Menigheten får altså ikke vite den konkrete grunnen. Konsekvensene blir uansett de samme: Vedkommende mister all sosial kontakt med familie og venner innenfor Jv.
- Et viktig poeng her er at dersom noen gjør militærtjeneste eller stemmer ved et valg, så blir de disiplinære reaksjonene nøyaktig de samme som ved eksklusjon. Den eneste forskjellen er at de eldste internt bruker merkelappen «trukket seg» i stedet for «ekskludert». Men dette er kun et snedig juridisk triks for ikke å komme i konflikt med myndighetene. De kan derfor påstå offentlig: «Vi ekskluderer ingen på grunn av at de har stemt ved et valg.»

Nylig medieomtale av Jv sitt forbud mot stemming ved valg:

<https://www.dagbladet.no/tema/jehovas-gatefulle-valgjustis/79235084>

<https://www.dagen.no/tro/her-trosser-han-jehovas-vitners-regler-og-stemmer-ved-valg/>

Dokumentasjon

For å dokumentere Jv sine regler har jeg valgt ut tre bøker, som alle finnes som pdf-filer og som jeg kan sende via e-post dersom ønskelig.

NB: Alle publikasjoner har sin egen litteraturkode på noen få bokstaver, og som jeg har angitt nedenfor. Disse kodene anvendes når det i en publikasjon henvises til andre publikasjoner utgitt av Jv. Dersom koden er etterfulgt av «N» betyr det den norske utgaven.

Her er boklisten:

«Bli i Guds kjærlighet» (2018), litteraturkode: *Ivs*.

Dette er en bok som er offentlig tilgjengelig, men egentlig er ment for internt bruk i menighetene. Temaet er kristen livsførsel, slik Jv ser det. Den kan lastes ned herfra:

<https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/i-guds-kjaerlighet/>

Kap. 4 og 5 er relevante i forhold til det Jv kaller «nøytralitet».

Se spesielt disse sluttnotene «8 Eksklusjon», «16 Nøytralitet» og «18 Frafall».

«Bevar dere selv i Guds kjærlighet» (2008), litteraturkode: Jv.

Dette ser ut til å være en tidligere versjon av forannevnte bok. Temaene som tas opp er de samme, men stoffet er betydelig omarbeidet i 2018-versjonen. Den kan lastes ned herfra:

<https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/guds-kjaerlighet/>

Også her er kapitlene 4 og 5 relevante.

Se spesielt disse tilleggene:

«Hvordan man bør behandle en som er ekskludert», s207-209.

«Flagghilsen, valgdeltagelse og siviltjeneste», s212-215

«Vær hyrder for Guds hjord» (april 2023), litteraturkode: sfl.

Dette er den såkalte «eldsteboken». (Se omtale foran.) Jeg har denne som pdf-fil og kan sende den på e-post på oppfordring.

Mye av boken handler om prosedyrer ved «overtredelser» og disiplinære reaksjoner som følge av dette: Kapitlene 12 – 19.

Se spesielt disse underkapitlene:

12.17.1 «Unødvendig samvær med ekskluderte eller slike som har trukket seg»

18.3.4 «Å følge en kurs som er i strid med kristen nøytralitet»

(Legg merke til litteraturkodene som henviser til andre publikasjoner fra Jv, spesielt da lvs.)